

Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége (Budapest)

A könyvtárak ötven éve az egészségügy szolgáltatásban című jubileumi emlékkönyv megjelentetéséhez

Megyei és Városi Könyvtár (Kaposvár)

Szita Ferenc: A könyvtárak fejlődése Somogy megyében című könyve kiadásához

Országos Széchényi Könyvtár (Budapest)

A külföldön élő magyar könyvtárosok találkozóján elhangzott előadások megjelentetéséhez
A könyvtárak rendszerszerű vizsgálatának költségeihez

Rónai Művelődési Központ (Miskolc)

Eszenyi Miklós: A történettudományi szakirodalmi kutatás módszerei című könyve kiadásához

Városi Könyvtár (Sárospatak)

Az olvasásfejlesztés iskolában és könyvtárakban című nemzetközi konferencia előadásainak megjelentetéséhez

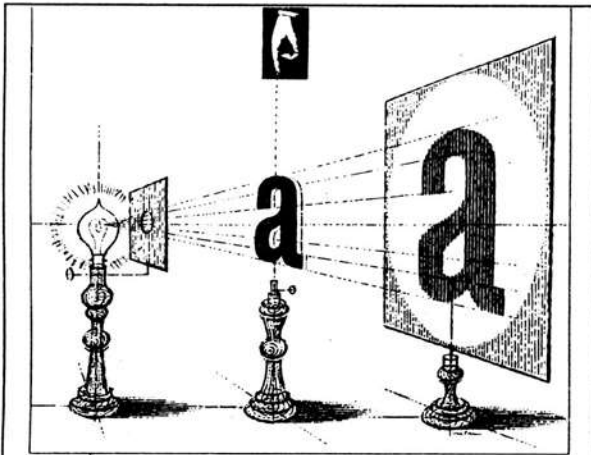
Állatorvostudományi Egyetem (Budapest)

A szakirodalmi információforrások és szolgáltatások, különös tekintettel az állatorvostudományra című jegyzet megjelentetéséhez

/NKA Hírlevél, 1999. 11., 12. sz. p. 475–498./

(V. P. É.)

„Per aspera ad astra”

DÖMÖTÖR LAJOSNÉ

**AZ ELSŐ
TIZENÖT ÉV
1949-1964**

A Veszprémi Egyetemi Könyvtár Kiadványai

Az első tizenöt év : A Veszprémi Egyetemi Könyvtár alapjainak lerakása 1949–1964 / Dömötör Lajosné. – Veszprém : Veszprémi Egyetemi Kiadó, 1999. – 73 p. – (A Veszprémi Egyetemi Könyvtár kiadványai, ISSN 1419–8401)

Dömötör Lajosné könyvtártörténeti kismonográfiájának előszavában az áll, hogy „A Veszprémi Egyetemi Könyvtár kiadványsorozatát indít az

egyetem fennállásának ötvenéves évfordulója tiszteletére. A sorozat első darabját tartja kezében az olvasó. A kiadvány – levéltári források alapján – a könyvtár megalakulásáról és első tizenöt évről szól. A sorozat következő kötetei a könyvtár történetének későbbi fejezeteit, a korszerű szolgáltatások kialakulását, majd a '80-as és a '90-es évek fejlődését fogják bemutatni, valamint egy-egy jelentős könyvtári kutatási eredményt, fejlesztést ismertetnek.”

A sorozat első darabjának kvalitásai alapján szívesen várjuk a bizonyára hasonló eredményeket felmutató többi kötetet is, mígcsak a vállalkozás el nem ér az intézmény ama „új korszaká”-hoz, amelyet az előszó így helyez kilátásba: „Remélhetően nemsokára korszerűen átépített, önálló épületben, színvonalas szolgáltatásokkal, gyarapodó állománnyal, elegendő számú és szaktudású személyzettel állhat a folyamatosan fejlődő, többkarú egyetem oktatóinak és növekvő számú hallgatóságának szolgálatára.” Kívánjuk: ne tartson az a „nemsokára” hosszú ideig.

Dömötör Lajosné – kivéve a megalakulásról (1949 októbere) szóló első és az eredményeket összegző (szerintem: következtetéseket is levonó) utolsó fejezetet, tematikusan tagolódó könyvtártörténetet írt.

A tematikus fejezetek sorát a könyvtár szervezeti alakulását bemutató fejezet nyitja meg. Belőle megtudjuk: „Magának a könyvtárnak az egyetemi könyvtárakra jellemző, hagyományos szervezeti tagolódása – állománygyarapítás, feldolgozás, olvasószolgálat, tájékoztatás – Veszprémben 1963-ig nem létezett. Ez évben jött létre az az akkoriban meghökkentőnek tartott integráció, a Könyvtári és Dokumentációs Osztály, amely a könyvtáron kívül a jegyzetszerkesztőséget és do-

kumentációt, valamint a műhelyeket is magába foglalta. Ezt a szervezeti megoldást az 1964 májusában tartott módszertani vizsgálat – az adott nagyságrendekre tekintettel – időlegesen elfogadhatónak minősítette, miközben sürgette a róla való elmozdulást, azaz »könyvtárabb könyvtárat« akart, s nem is hiába, mert utána intézkedési terv készült, s az »nem maradt papíron«. Megemlítendő még: „A veszprémi egyetemi könyvtár 1956-tól 1966-ig, az 1.018/1956 (III.9.) számú minisztertanácsi határozat értelmében a Műszaki Egyetemek Könyvtári Hálózatának tagja volt, és a hálózati központ, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára szakmai, módszertani felügyelete alá tartozott.”

A *személyzettel* foglalkozó fejezetből derül ki, hogy miért nem volt 1963-ig semmiféle szervezeti tagolódás a könyvtárban. Egyszerűen azért, mert addig jellegzetesen „egy- vagy egy-két személyes” kiskönyvtárként létezett. A személyi állomány a már előrehaladást mutató „1964. év végére [is csak] a következőképpen alakult:

- Személynevezés, módszertani és hálózati ügyek 1 fő
- Feldolgozás 3 fő
- Olvasószolgálat (raktárak, kölcsönzés, folyóirat) 4 fő
- Dokumentációs szolgáltatások, fotólabor 2 fő

Az említett személyi változások következtében javult a könyvtár szakképesített dolgozóinak hányada. A könyvtár személyi állományának mennyiségi és minőségi változásai folytán az év végére sikerült számos lemaradást bepótolni és a könyvtár munkáját egyenletesebbé tenni. Am még ez a helyzet is nagyon távol volt az optimálistól.

Az *elhelyezés* változásairól írt fejezet arról számol be, hogy a könyvtár négyzeri helyváltoztatással, „de 1960 tavaszáig mindig provizórikus helyen működött. Végleges helyére 1960. március hónapban költözött. ... Az akkor ideálisnak látszó elhelyezés – többszöri bővítésekkel – ha nem is véglegesen, de évtizedekre megfelelőnek bizonyult.”

Az *állományfejlesztésről* mint a monográfia leg gondosabban kimunkált és legbővebben dokumentált fejezetéről kell szólnunk. Szinte hihetetlen, hogy – mint láttuk – a korántsem kedvező feltételek ellenére milyen cél- és szakszerűen vetette meg a könyvtár állományának biztonságos alapjait, hogyan tudta fokozatosan saját tulajdonú állományegységekkel kiváltani a kezdetben más műszaki könyvtáraktól tartós használatra kapott műveket, hogyan teremtett színvonalas referenzgyűjteményt (benne a vegyészeti tájékoztatás szinte valamennyi „szent” segédletével és folyóirátával) a kutatók-tanárok és a hallgatók (mondhatnók: az immár használói kiképzésben is részesített hallgatók) szakmai-tanulmányi munkájához, s mi-

ként kezdte el a tankönyvek és jegyzetek tömeges beszerzését, noha az irántuk megnyilvánuló igény mindig nagyobb volt, mint amennyit ki lehetett elégíteni.

Az állomány fejlesztése terén figyelhető meg leginkább a professzori kar és a tansegédszemélyzet javaslattevő és segítő munkája, illetve a minden beszerzési forrást felhasználó könyvtárosi szaktudás. Különösen a devizás könyv- és folyóirat-állomány beszerzésénél volt mindkettőre szükség.

Mindazonáltal az első tizenöt évben a könyvtár nem érte el az egy hallgatóra megjáró optimális kötetszámot. Ezért az 1964. évi felülvizsgálatot követően kimunkált intézkedési terv a 600 hallgatóra megállapított 50 ezer kötet elérését tűzi ki célul. Az állomány számosságának növelését a művelődésügyi miniszter 164/1958. (M.K.15.) számú utasításának végrehajtása is megkövetelte, minthogy az a vegyészeti tudományági szakkönyvtárául jelölte ki ezt az akkor még – mi tagadás – elégtelen felkészültségű intézményt. (Az idő tájt a könyvtárügyi jogszabályok gyakran nem azt szabályozták, ami van, hanem azt, ami csak elképzelésben létezett.)

A *feldolgozással* kapcsolatban leginkább a szabványhoz való igazodás folyamatának, a késések felszámolásának és a kc-ba történő bejelentések stabilizálásának tényeit sorolja fel a monográfia. És még: akkoriban (pl. nyersanyaghiány miatt) az *állományvédelem*, a *kötetés* eredményes menedzselése sem volt egyszerű dolog.

A *helyben olvasás és kölcsönzés* alakulása szoros kapcsolatban volt az éppen aktuális elhelyezési körülményekkel, amelyek gátolták a két szolgáltatás „szárba szökkenését”. 1964-ben a helyben olvasott és kölcsönzött művek száma 56 378 volt.

Jellemző: az egyetem a kezdetektől kezdve törekedett a könyvtárhasználati szabályok kimunkáltatására. 1950-ből erre vonatkozóan fennmaradt egy *Polinszky Károly*-feljegyzés, amelyben az a meghagyás is szerepelt, hogy a szabályzatnak „figyelemmel kell lennie a hallgatók időbeosztására”. Egy másik jellemző: a könyvtárosokban élt a „civil kurázsi”, aminek tanúbizonysága, hogy 1959-ben az egyik professzort „fenyegették meg” a késedelmi díj – kötetenként napi 20 fillér – behajtásával.

A *könyvtárközi kölcsönzés*, benne a „kapok” és az „adok” oldal ugyancsak fontos szerepet töltött be a könyvtár életében. Nem véletlenül: a vegyészeti kutatás felettébb szakirodalom-igényes, s hogy ezt az igényt más könyvtári forrásokból is ki tudják elégíteni, ahhoz a könyvtárnak is szolgáltatás-késznek kell lennie a szóban forgó más források iránt. A folyóiratok könyvtárközi kölcsönzése helyett igen hamar a cikkek másolatában való küldése jön divatba.

A tájékoztatás és felhasználói oktatás fejezetéből kiemelendő, hogy – néhány speciális esettől eltekintve – a könyvtár még inkább csak fogyasztója volt más intézmények dokumentációs-információs szolgáltatásainak, s az, hogy a korábban már említett felhasználói képzés a 60-as évek elején honosodott meg.

Kül- és belföldi kapcsolatok címen a monográfia arról szól, hogy a könyvtár nagy nyitottsággal és aktivitással ápolta őket, pedig: „Azok az évek nem kedveztek a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésének, ennek ellenére a könyvtár nemcsak a népi demokratikusnak nevezett országok, hanem a nyugati országok és az USA intézményeivel, könyvtáraival is létesített és ápolta kapcsolatokat. A belföldi kapcsolatai pedig behálózta az egész magyar könyvtári életet.”

A szerző már az *eredményeket* ismertető fejezetében szögezi le a könyvtár kapcsolatrendszerére vonatkozóan: „A könyvtárosok a főhatóság, az ellenőrző szervek iránti nagy udvariassággal, de folyamatosan szegték meg a külkapcsolatokra vonatkozó rendelkezéseket, belülről feszegetve a merev szabályok kereteit.”

Ez a fejezet a könyvtár megalakulásának idejét az építési lendület idejének minősíti. Benne a könyvtár az egyetemi vezetők támogatását élvezte. E támogatással vághatott neki állománya, szervezete és szolgáltatásai kialakításának. Később azonban a működést a krónikus létszámhiány gátolta. És mi a tanulság? „Most, amikor új karok, szakok, de még új felsőoktatási intézmények is létrejönnek könyvtári háttér nélkül, intő példa lehet

a veszprémi egyetemi könyvtár első korszaka, amikor a könyvtárosok önfeláldozó munkája, és az egyetemnek a könyvtár iránti elkötelezettsége ellenére is tizenöt év kellett ahhoz, hogy a semmiből megszülessen a vegyész-mérnöki oktatás háttéréül szolgáló egyetemi könyvtár.”

A monográfiát angol nyelvű „summary”, forrásjegyzék, bibliográfia, az 1949–1964 között volt állandó munkatársak jegyzéke egészíti ki. Mint ahogy illik.

Végül néhány szót arról, hogy miért tartjuk különösen rokonszervesnek ezt a kismonográfiát, túl azon, hogy behatóan és megbízhatóan ismert meg egy ma már közismert egyetemi könyvtár eddig kevésbé ismert kezdeteivel. Ez elsősorban szikár és sallangtalan közlésmódjának köszönhető. Nincs benne semmi cikornya, nagyképszerűség, oktrojálás. Nem dicsér külön senkit és semmit, nem is marasztal el: mindezt a forrásidézésnek engedi át. Pl. ezeknek a konkrét tettek emlékeztető idézeteknek olvastán alakul ki igen pozitív kép Polinszky Károlyról, az egyetem – mondhatni – alapítójáról, *Straub Gyuláné Bodonyi Juditról*, az első könyvtárosról és vezetőről, valamint *Takács Vilmosról*, a Könyvtári és Dokumentációs Osztály vezetőjéről. Ugyanide sorolható az is, hogy a szerzőnek eszébe sem jut a kor „megideologizálása”, amivel manapság meglehetősen sokan próbálnak érdemeket szerezni.

E kisded munka minden szakmabeli érdeklődőnek bizvást melegen ajánlható elolvasásra és a régiekre való visszaemlékezésre.

Futala Tibor

ALETTA: alumíniumipari CD tankönyv

Az oktatás és a gazdaság kapcsolatának erősítésére

Miközben a világ alumíniumipara nagymértékű változásokon ment át az utóbbi két évtizedben (új ötvözetek születtek, új technológiák fejlődtek ki, bővült a felhasználási terület, megnőtt a kereslet), Magyarországon a rendszerváltással járó bonyodalmak következtében vérszesen nőtt a szakadék az egyetemi oktatás és az ipar között. A Phare-program keretében nyílt lehetőség szervezett helyzetfelmérésre, továbbképzésre az egyetemeken és az iparvállalatoknál. E tevékenység során alakult ki az a tananyag, amelyet ALETTA (ALumíniumról, Együtt, Tanulva TANítani) címmel adott közre angol és magyar nyelven az *Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár*, illetve a *Vividus Kft.*

A CD-n található előszó szerint a könyv „azoknak szól, akik napi munkájuk mellett, annak jobbá tételé érdekében szeretnék megismerni szakterületük legújabb eredményeit, akik az oktatásban felelősek azért, hogy naprakész ismereteket adjanak át hallgatóiknak, és azoknak is, akik mint felhasználók vagy beszállítók kerülnek kapcsolatba az alumíniumipar által kibocsátott anyagokkal”.

A közel 2000 oldalas tankönyv 25 szakértő munkáját dicséri. A feldolgozott témák köre a timföldgyártástól a késztermék-feldolgozáson keresztül a környezetvédelmi kérdések tárgyalásáig terjed. Részletes információk találhatóak a nem kohászati célú timföldről, az alumínium-hidroxidok és oxidok, timföldhidrátok, aktív és kalcinált timföldről, alumíniumvegyületek tulajdonságairól, előállításuk-